

Nr. 3 april 2002

Danske folkeafstemninger om EU

"Tårnet på Christiansborg Slot"

Siden starten af 1970'erne har der været afholdt seks folkeafstemninger om EU i Danmark. I dette EU-baggrund gennemgås først det generelle grundlag for, at der afholdes folkeafstemninger om EU-spørgsmål og derefter de enkelte afstemningers baggrund og resultat.

1. Grundlaget for folkeafstemninger vedrørende EU-spørgsmål

- 1.1. Den almindelige bestemmelse om internationale aftaler i grundlovens § 19
- 1.2. Suverænitetsafgivelse, jf. grundlovens § 20
- 1.3. Overladelse af beføjelser uden folkeafstemning
- 1.4. Vejledende folkeafstemninger

2. Danske folkeafstemninger om EU

- 2.1. Danmark i EF, 1972
- 2.2. "EF-Pakken", 1986
- 2.3. Maastricht-traktaten (Unionstraktaten), 1992
- 2.4. Maastricht-traktaten og Edinburgh-afgåelsen, 1993
- 2.5. Amsterdam-traktaten, 1998
- 2.6. Euroen, 2000

1. Grundlaget for folkeafstemninger vedrørende EU-spørgsmål

1.1. Den almindelige bestemmelse om internationale aftaler i grundlovens § 19

Udgangspunktet for Danmarks deltagelse i det almindelige internationale samarbejde er grundlovens § 19. Det følger af grl. § 19, at det i internationale anliggender er den danske regering, som har kompetence til at handle på Danmarks vegne. Det vil sige, at det er den siddende regering som på Danmarks vegne kan tiltræde traktater, internationale aftaler, konventioner m.m., der forpligter den danske stat.

Regeringens adgang til at indgå internationale aftaler begrænses af, at Folketingets samtykke kræves for, at regeringen kan indgå forpligtelser, til hvis opfyldelse Folketingets medvirken er nødvendig, eller forpligtelser, som i øvrigt er af større betydning. Det betyder for eksempel, at Folketingets samtykke kræves hvis regeringen ønsker at indgå traktater, der medfører forpligtelse til at ændre regler i Danmark, og disse ændringer kun kan foretages ved lov.

Folketingets samtykke kan gives enten ved lov eller ved en folketingsbeslutning. Ved Folketingets vedtagelse af den pågældende lov eller beslutning kræves almindeligt simpelt flertal i Folketinget.

Grundlovens §19

Stk. 1. Kongen handler på rigets vegne i mellemfolkelige anliggender. Uden Folketingets samtykke kan han dog ikke foretage nogen handling, der forøger eller indskrænker rigets område, eller indgå nogen forpligtelse, til hvis opfyldelse Folketingets medvirken er nødvendig, eller som i øvrigt er af større betydning. Ej heller kan Kongen uden Folketingets samtykke opsigte nogen mellemfolkelig overenskomst, som er indgået med Folketingets samtykke.

Stk. 2. Bortset fra forsvar mod væbnet angreb på riget eller danske styrker kan kongen ikke uden Folketingets samtykke anvende militære magtmidler mod nogen fremmed stat. Foranstaltninger, som kongen måtte træffe i medfør af denne bestemmelse, skal straks forelægges Folketinget. Er Folketinget ikke samlet, skal det uopholdeligt sammenkaldes til møde.

Stk. 3. Folketinget vælger af sin midte et udenrigspolitisk nævn, med hvilket regeringen rådfører sig forud for enhver beslutning af større udenrigspolitisk rækkevidde. Nærmere regler om Det Udenrigspolitiske Nævn fastsættes ved lov."

Grl. § 19 muliggør Danmarks medlemskab af organisationer som eksempelvis FN og Europarådet. De beslutninger m.m. som vedtages i disse organisationer gælder ikke umiddelbart i Danmark, men hvis beslutninger fra disse organisationer skal regulere borgernes retsstilling kræves det, at beslutningerne inkorporeres (indskrives/ gennemføres) i dansk ret med Folketingets samtykke.

Samarbejdet i EU er imidlertid af en helt speciel karakter. EU's institutioner kan blandt andet udstede retsakter, der gælder umiddelbart i Danmark, og EU har dermed adgang til at udøve beføjelser, som ellers er en del af den nationale selvbestemmelsesret/suveræniteten.

Ved Danmarks tilslutning til forpligtelser, der indebærer indgreb i den nationale selvbestemmelsesret (suverænitetsafgivelse) er grl. § 19 ikke tilstrækkeligt grundlag, men der er en særlig procedure i grl. § 20, som skal følges ved Danmarks tiltrædelse af sådanne aftaler.

1.2. Suverænitetsafgivelse, jf. grundlovens § 20

Grundlovens § 20 er forudsætningen for, at Danmark kan deltage i EU-samarbejdet. I grl. § 20, stk. 1 står der, at *"beføjelser, som efter grundloven tilkommer rigets myndigheder, ved lov i nærmere bestemt omfang kan overlades til mellemfolkelige myndigheder, der er oprettet ved gensidig overenskomst med andre stater til fremme af mellemfolkelig retsorden og samarbejde."*

Det betyder, at den danske regering kan afgive en del af sin selvbestemmelsesret/suveræniteten til EU, så det er i overensstemmelse med den danske grundlov, at der i EU vedtages regler, som gælder direkte i Danmark.

I den såkaldte "Grundlovssag"/"Maastricht-sag" fra 1998¹ udtaler Højesteret sig blandt andet om, hvornår bestemmelsen i grl. § 20 skal anvendes:

"Anvendelse af den kvalificerede procedure efter grundlovens § 20 er nødvendig i det omfang, det overlades til en international organisation at udøve lovgivende, administrativ eller dømmende myndighed med direkte virkning her i landet eller at udøve andre beføjelser, som efter grundloven tilkommer rigets myndigheder, herunder beføjelse til at indgå traktater med andre stater."

"Folketingssalen"

Grundlovens § 20

"Stk. 1. Beføjelser, som efter denne grundlov tilkommer rigets myndigheder, kan ved lov i nærmere bestemt omfang overlades til mellemfolkelige myndigheder, der er oprettet ved gensidig overenskomst med andre stater til fremme af mellemfolkelig retsorden og samarbejde.

Stk. 2. Til vedtagelse af lovforslag herom kræves et flertal på fem sjettedele af Folketingets medlemmer. Opnås et sådant flertal ikke, men dog det til vedtagelse af almindelige lovforslag nødvendige flertal, og opretholder regeringen forslaget, forelægges det folketingsvælgerne til godkendelse eller forkastelse efter de for folkeafstemninger i § 42 fastsatte regler."

(Bestemmelsen i grl. § 20 blev indført ved grundlovsændringen i 1953)

Overladelse af beføjelser skal ske ved lov, og der gælder særlige regler for vedtagelsen af denne lov. Efter grl. § 20, stk. 2 er det ikke nok, at loven vedtages med det almindelige flertal af stemmer, som normalt kræves til vedtagelse af love i Folketinget, men mindst 5/6 af Folketingets medlemmer skal stemme for loven. Kravet om et flertal på 5/6 skal i øvrigt forstås på den måde, at der er tale om et flertal på 5/6 af Folketingets 179 medlemmer og ikke et flertal på 5/6 af de i folketingsalen fremmødte medlemmer. Det vil sige, at mindst 150 af Folketingets medlemmer skal stemme for forslaget.

Opnås der ikke et flertal på 5/6 af Folketingets medlemmer (men et almindeligt flertal på mellem 90 og 149 stemmer), og ønsker regeringen at opretholde forslaget, skal lovforslaget sættes til folkeafstemning til godkendelse eller forkastelse efter reglerne for folkeafstemning i grl. § 42.

Dette betyder, at Folketinget efter tredjebehandlingen af lovforslaget giver statsministeren meddelelse om, at folkeafstemning vil finde sted, hvorefter statsministeren bekendtgør datoen for folkeafstemningen. Folkeafstemningen skal finde sted tidligst 12 og senest 18 hverdage efter, at statsministeren har offentliggjort lovforslaget og udskrevet folkeafstemning om det.

Ved folkeafstemningen stemmes for eller imod lovforslaget. Hvis et flertal af de vælgere, som deltager i afstemningen stemmer imod lovforslaget bortfalder det. Det er dog et krav, at dette flertal skal bestå af mindst 30 % af samtlige stemmeberettigede.

Grundlovens § 42, stk. 1 – 5

"Stk. 1. Når et lovforslag er vedtaget af Folketinget, kan en tredjedel af Folketingets medlemmer indenfor en frist af tre søgnedage fra forslagens endelige vedtagelse over for formanden begære folkeafstemning om lovforslaget. Begæringen skal være skriftlig og underskrevet af de deltagende medlemmer.

Stk. 2. Et lovforslag, som kan undergives folkeafstemning jf. stk. 6, kan kun i det i stk. 7 omhandlede tilfælde stadfæstes af kongen inden udløbet af den i stk. 1 nævnte frist, eller inden begæret folkeafstemning har fundet sted.

Stk. 3. Når der er begæret folkeafstemning om et lovforslag, kan Folketinget inden for en frist af fem søgnedage fra forslagens endelige vedtagelse beslutte, at forslaget skal bortfalde.

Stk. 4. Træffer Folketinget ikke beslutning i henhold til stk. 3, skal meddelelse om, at lovforslaget skal prøves ved folkeafstemning, snarest tilstiles statsministeren, der derefter lader lovforslaget bekendtgøre med meddelelse om, at folkeafstemning vil finde sted. Folkeafstemningen iværksættes efter statsministerens nærmere bestemmelse tidligst tolv og senest atten søgnedage efter bekendtgørelsen.

Stk. 5. Ved folkeafstemning stemmes for og imod lovforslaget. Til lovforslagets bortfald kræves, at et flertal af de i afstemningen deltagende folketingsvælgere, dog mindst 30 procent af samtlige stemmeberettigede har stemt imod lovforslaget."

(Stk. 6, 7 og 8 er ikke medtaget)

Ud af de 6 folkeafstemninger om EU blev det i de 5 af tilfældene vurderet, at der var tale om suverænitetssafgivelse efter grundlovens § 20:

1. Danmarks tiltrædelse af EF i 1972,
2. Maastricht-traktaten i 1992,
3. Maastricht-traktaten+Edinburgh-afgørelsen i 1993, og
4. Amsterdam-traktaten i 1998
5. Euroen i 2000

I Justitsministeriets redegørelse, februar 2001, om visse forfatningsretlige spørgsmål i forbindelse med Danmarks ratifikation af Nice-traktaten, har Justitsministeriet foretaget en vurdering af, om Nice-traktaten indebærer (yderligere) overladelser af beføjelser som omtalt i grl. § 20, så bestemmelserne heri skal følges².

Justitsministeriet vurderer i redegørelsen, at der ikke ved Nice-traktaten overlades nye beføjelser til EU og at der heller ikke er andre forhold, som indebærer, at proceduren i grl. § 20, stk. 2 skal følges, og at Danmark derfor kan tiltræde/ratificere traktaten efter den almindelige bestemmelse i grundlovens § 19³.

1.3. Overladelser af beføjelser uden folkeafstemning

Er der et flertal på 5/6 (150) af Folketingets medlemmer som stemmer for en lov, der indebærer suverænitetssafgivelse for Danmark, skal der ikke afholdes folkeafstemning.

Der har indtil nu været tale om tre tilfælde, hvor et lovforslag indebar suverænitetssafgivelse for Danmark, jf. grl. § 20, men opnåede det fornødne flertal på 5/6 i Folketinget og ikke blev sat til folkeafstemning:

Fakta

Det skal bemærkes, at der også i Folketinget var 5/6 flertal for loven om Danmarks tiltrædelse af Maastricht-traktaten og Edinburgh-afgørelsen, og at det derfor i dette tilfælde ikke var påkrævet med en folkeafstemning efter grl. § 20.

De syv partier der stod bag det nationale kompromis havde imidlertid forpligtet sig til at afholde folkeafstemning om tiltrædelsen, og bindende folkeafstemning blev derfor afholdt med hjemmel i en særlig lov.

1. Den Europæiske Patentkonvention

Den danske tiltrædelse af Den Europæiske Patentkonvention betyder, at Den Europæiske Patentmyndighed får adgang til at meddele patenter, der har samme virkning i Danmark, som patenter meddelt af den danske patentmyndighed, og derfor var tiltrædelsen omfattet af grl. § 20.

Den Europæiske Patentkonvention blev tiltrådt ved lov nr. 368 af 7. juni 1989 om ændring af patentloven. Et flertal på 153 af Folketingets medlemmer stemte for loven. 22 stemte imod.

2. Aftale om EF-patenter m.v.

Danmarks tiltrædelse af aftalen om EF-patenter indebærer overladelser af flere beføjelser til Den Europæiske Patentmyndighed. Aftalen blev tiltrådt ved lov nr. 1057 af 23. december 1992 om ændring af patentloven (Ratifikation af aftale om EF-patenter m.v.). Et flertal på 156 af Folketingets medlemmer stemte for loven. 21 stemte imod.

3. Eurocontrol-konventionen

Det tredje tilfælde er Danmarks tiltrædelse af Eurocontrolkonventionen. Eurocontrol er Den Europæiske Organisation for Luftfartens sikkerhed. Der er 26 medlemslande, og konventionen er ikke et EU-instrument. Dansk tiltrædelse af konventionen indebærer, at Eurocontrol har adgang til umiddelbart at udstede administrative påbud til bl.a. private luftfartøjsbrugere i Danmark. Tiltrædelsen skete ved lov nr. 1114 af 29. december 1997 om ændring af lov om luftfart. Loven blev vedtaget med 161 stemmer mod 4.

1.4. Vejledende folkeafstemninger

Folketinget kan med vedtagelse af en lov beslutte at afholde vejledende folkeafstemninger, hvis resultat ikke er bindende. Folkeafstemningen i 1986 om Danmarks tiltrædelse af EF-Pakken (Europæisk Fælles Akt) er et eksempel på en vejledende folkeafstemning. Selvom regeringens vurdering var, at der ikke med tiltrædelsen af EF-Pakken var tale om en situation omfattet af grl. § 20, blev der afholdt en vejledende folkeafstemning (Udenrigsministeriet redegør i besvarelsen af et § 20-spørgsmål den 6. maj 1986 for hvorfor Danmarks tiltrædelse af Europæisk Fælles Akt ikke er omfattet af grl. § 20).

2. Danske folkeafstemninger om EU

2.1. Danmark i EF, 1972

Den 2. oktober 1972 blev der afholdt folkeafstemning om forslag til lov om Danmarks tiltrædelse af De Europæiske Fællesskaber (L 157, folketingsåret 1971-72).

Baggrunden for anvendelse af proceduren i grl. § 20 var, at lovforslagets vedtagelse ville indebære suverænitetsafgivelse for Danmark, da Danmarks tiltrædelse af EF ville betyde, at EF's institutioner fik adgang til at udstede retsakter med direkte virkning i Danmark.

I lovens § 2 bestemmes det, at "Beføjelser, som efter grundloven tilkommer Rigets myndigheder, kan i det omfang, det er fastsat i de i § 4 nævnte traktater udøves af De Europæiske Fællesskabers institutioner." Overladelsen af beføjelser afgrænses dermed gennem en henvisning til den afgrænsning af institutionernes beføjelser, der er foretaget i EU-samarbejdets traktater.

I forbindelse med lovens vedtagelse blev det derfor diskuteret, om der i grundlovens § 20 var tilstrækkelig hjemmel til tiltrædelsen, eller om Danmarks tiltrædelse af EF ville kræve en grundlovsændring. Diskussionen vedrørte navnlig to punkter nemlig spørgsmålet om EF-rettens krav om forrang frem for national ret og spørgsmålet om, hvorvidt overladelsen af beføjelser var afgrænset "i nærmere bestemt omfang", som det kræves henhold til grl. § 20.

Justitsministeriet konkluderede dog, efter en analyse af visse statsretlige spørgsmål i forbindelse med Danmarks eventuelle indtræden i EF⁴, at der ikke var behov for en grundlovsændring i forbindelse med dansk medlemskab af EF.

Der kunne ikke i Folketinget opnås et flertal på 5/6 af medlemmernes stemmer, og i overensstemmelse med grl. § 20 blev der afholdt folkeafstemning. Det bør bemærkes, at det på forhånd var besluttet, at tiltrædelsesloven skulle til folkeafstemning, selvom der i Folketinget blev opnået 5/6 flertal.

63,4 % af de deltagende vælgere stemte ja. 36,6 % stemte nej. Lovforslaget blev herefter stadfæstet som lov nr. 447 af 11. oktober 1972 om Danmarks tiltrædelse af De Europæiske Fællesskaber – også kaldet tiltrædelsesloven. Danmark blev medlem af EF fra den 1. januar 1973.

2.2. "EF-Pakken", 1986

Den 27. februar 1986 blev der afholdt en vejledende folkeafstemning, hvor der skulle stemmes "ja" eller "nej" til følgende spørgsmål: "Skal Danmark tiltræde EF-Pakken (Europæisk Fælles Akt)".

Lov nr. 24 af 5. februar 1986:

Lov om afholdelse af vejledende folkeafstemning om Danmarks tiltrædelse af EF-pakken (Europæisk Fælles Akt)

VI MARGRETHE DEN ANDEN, af Guds Nåde Danmarks Dronning, gør vitterligt:

Folketinget har vedtaget og Vi ved Vort samtykke stadfæstet følgende lov:

§ 1. Der afholdes en vejledende folkeafstemning torsdag den 27. februar 1986 om Danmarks tiltrædelse af EF-pakken (Europæisk Fælles Akt).

Stk. 2. Ved folkeafstemningen stemmes der "ja" eller "nej" til følgende spørgsmål: Skal Danmark tiltræde EF-pakken (Europæisk Fælles Akt).

§ 2. Berettiget til at deltage i afstemningen er enhver, der på afstemningsdagen opfylder betingelserne for valgret til folkettinget, og som er optaget på de valglister, der er omtalt i stk. 2.

Stk. 2. Det påhviler kommunalbestyrelsen at udarbejde en valgliste over kommunens vælgere og at udsende valgkort efter reglerne i kapitel II i lov om valg til folkettinget.

Stk. 3. Bekendtgørelse om afstemningen sker i overensstemmelse med reglerne i § 30 i lov om valg til folkettinget.

§ 3. Bestemmelserne i §§ 69-74 og §§ 78-82 a i lov om valg til folkettinget finder tilsvarende anvendelse ved folkeafstemningen.

§ 4. Lovforslaget kan stadfæstes straks efter vedtagelsen.

Stk. 2. Loven træder i kraft ved bekendtgørelsen i Lovtidende.

Stk. 3. Loven gælder ikke for Grønland og Færøerne.

Givet på Amalienborg, den 5. februar 1986

Under Vor Kongelige Hånd og Segl

Margrethe R.

/Poul Schlüter

Den Europæiske Fælles Akt handler om gennemførelsen af Det Indre Marked - et område uden indre grænser med fri bevægelighed for varer, personer, tjenesteydelser og kapital.

Regeringen vurderede, at Danmarks tiltrædelse af Europæisk Fælles Akt ikke ville indebære overladelse af beføjelser, og at proceduren i grl. § 20 derfor ikke skulle følges⁵. Et flertal i Folketinget ønskede imidlertid at høre befolkningens holdning til spørgsmålet og forslaget blev sat til vejledende folkeafstemning.

Folkeafstemningen blev afholdt med hjemmel i lov nr. 24 af 5. februar 1986 om afholdelse af vejledende folkeafstemning om Danmarks tiltrædelse af EF-pakken (Europæisk Fælles Akt). Det fremgår af lovens § 1, at afstemningen er vejledende.

Valgdeltagelsen var på 75,4 % heraf stemte 56,2 % ja, mens 43,8 % stemte nej.

Fællesakten trådte i kraft den 1. januar 1987.

2.3. Maastricht-traktaten (Unionstraktaten), 1992

Den 2. juni 1992 blev der afholdt folkeafstemning om forslag til lov om ændring af lov om Danmarks tiltrædelse af De Europæiske Fællesskaber (L 240, Folketingsåret 1991-92). Folkeafstemningen handlede om Danmarks tiltrædelse af Maastricht-traktaten (Unionstraktaten).

Unionstraktaten udvidede EU-samarbejdet med en Økonomisk og Monetær Union, en fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik, retlige og indre anliggender, en social dimension og en styrkelse af miljøbestemmelserne.

En række bestemmelser i traktaten ville efter Justitsministeriets vurdering indebære yderligere overladelse af beføjelser, som efter grundloven tilkommer rigets myndigheder, og proceduren i grl. § 20 skulle derfor følges⁶.

Valgdeltagelsen var på 83,1 %. 50,7% heraf stemte nej, mens 49,3% stemte ja. Lovforslaget om Danmarks tiltrædelse af Maastricht-traktaten blev dermed forkastet, og Danmark kunne ikke tiltræde traktaten.

2.4. Maastricht-traktaten og Edinburgh-afgørelsen, 1993

På baggrund af nej'et ved folkeafstemningen den 2. juni 1992 enedes 7 af Folketingets partier efterfølgende om det såkaldte "nationale kompromis" i oktober 1992. Det nationale kompromis blev udarbejdet af Socialdemokratiet, de Radikale og SF – senere tilsluttede Venstre, De Konservative, CD og Kristeligt Folkeparti sig forhandlingerne.

Det nationale kompromis dannede udgangspunkt for regeringens drøftelser med de øvrige EU-lande i Det Europæiske Råd. Herefter blev man på topmødet i Edinburgh den 11.-12. december 1992 enige om den såkaldte Edinburgh-aftale.

Med Edinburgh-aftalen opnåede Danmark en sær aftale med EF, idet Danmark fik forbehold overfor 4 af bestemmelserne i Maastricht-traktaten:

1. Unionsborgerskab
2. 3. fase af Den Økonomiske og Monetære Union
3. Afgørelser og aktioner på forsvarsområdet
4. Overstatsligt samarbejde om retlige og indre anliggender

Det var på forhånd besluttet, at dansk tilslutning til Unionstraktaten ikke skulle ske uden at der havde været afholdt en bindende folkeafstemning herom. Imidlertid antages det, at der ikke efter grundloven er mulighed for at afholde bindende folkeafstemning om spørgsmål, der allerede er 5/6 flertal for i Folketinget. Efter at de syv partier var enige om det nationale kompromis måtte det forventes, at der ved afstemningen i Folketinget ville være 5/6 for. Det blev derfor valgt at opdele tiltrædelsesspørgsmålet.

Bindende folkeafstemning blev derfor afholdt med hjemmel i en særlig lov - lov nr. 153 af 31. marts 1993 om afholdelse af folkeafstemning om forslag til lov om Danmarks tiltrædelse af Edinburgh-afgørelsen og Maastricht-traktaten, hvorefter regeringen skulle bemyndiges til at tiltræde Unionstraktaten. Selve tiltrædelsesloven blev som forventet vedtaget

med mere end 5/6 flertal i Folketinget (forslag til lov om Danmarks tiltrædelse af Edinburgh-afgørelsen og Maastricht-traktaten - L177, Folketingsåret 1992-93).

Folkeafstemningen om Danmarks tiltrædelse af Maastricht-traktaten og Edinburgh-afgørelsen blev afholdt den 18. maj 1993. Valgdeltagelsen var på 86,5%. Heraf stemte 56,7 % ja, mens 43,3% stemte nej. Lovforslaget blev herefter stadfæstet som lov nr. 355 af 9. juni 1993. Traktaten om Den Europæiske Union trådte i kraft den 1. november 1993.

Fakta

Da det antages, at der ikke efter grundloven er mulighed for at afholde bindende folkeafstemning om spørgsmål vedrørende grl. § 20, der allerede er 5/6 flertal for i Folketinget, bliver man nødt til på en anden måde at sikre, at der kan afholdes en bindende folkeafstemning herom. Det sker gennem vedtagelse af en særlig lov, som bestemmer, at en lov om gennemførelse af en traktatmæssig forpligtelse skal sættes til folkeafstemning. Det er grundlovens § 42, stk. 6, som er udgangspunktet for denne fremgangsmåde.

2.5. Amsterdam-traktaten, 1998

Den 28. maj 1998 blev der afholdt folkeafstemning om Danmarks tiltrædelse af Amsterdam-traktaten (L 1, folketingsåret 1997-98).

Amsterdam-traktaten indeholder blandt andet bestemmelser om beskæftigelse, social- og arbejdsmarkedspolitik, miljø- og forbrugerbeskyttelse, bestemmelser om ikke-diskrimination og sanktioner mod medlemslande for overtrædelse af menneskerettigheder. Traktaten indeholder også nye bestemmelser om EU's udenrigs- og sikkerhedspolitik, EU's institutioner og et afsnit om forstærket samarbejde/fleksibilitet, der betyder at nogle medlemslande kan gå videre i samarbejdet, uden at alle er med. Med Amsterdam-traktaten blev udlændingepolitikken og det civilretlige samarbejde

også flyttet fra det mellemstatslige samarbejde i søjle 3 til det overstatslige samarbejde i søjle 1, og dermed blev Danmarks retspolitiske forbehold aktiveret. Schengen-samarbejdet blev også skrevet ind i traktaterne.

Ifølge Justitsministeriets vurdering ville Danmarks tiltrædelse af Amsterdam-traktaten indebære yderligere overladelse af beføjelser, jf. grl. § 20, og den særlige procedure heri skulle derfor følges⁷. Som eksempler pegede Justitsministeriet på bestemmelserne om ikke-diskrimination, forbrugerbeskyttelse og sanktioner mod medlemslande for overtrædelse af menneskerettigheder.

Det var på forhånd bestemt, at regeringen ville sikre, at spørgsmålet om Danmarks tiltrædelse af Amsterdam-traktaten kom til folkeafstemning, selvom der i Folketinget var 5/6 for. Der kunne dog ikke i Folketinget opnås 5/6 flertal for lovforslaget om Danmarks tiltrædelse af Amsterdam-traktaten. Ved valget den 28. maj 1998 var valgdeltagelsen på 76,2%. Heraf stemte 55,1% ja mens 44,9% stemte nej. Lovforslaget blev herefter stadfæstet som lov nr. 322 af 6. juni 1998. Amsterdam-traktaten trådte i kraft den 1. maj 1999.

"Amsterdam-traktaten"

2.6. Euroen, 2000

Den 28. september 2000 blev der afholdt folkeafstemning om forslag til lov om Danmarks deltagelse i den fælles valuta (L 288, folketingsåret 99/00).

Lovforslaget skulle muliggøre Danmarks tiltrædelse af 3. fase i Den Økonomiske og Monetære Union, hvilket bl.a. ville resultere i, at den danske krone blev udskiftet med Euroen.

Justitsministeriets vurderede, at Danmarks deltagelse i 3. fase i Den Økonomiske og Monetære Union ville indebære suverænitetsafgivelse for Danmark på følgende punkter:⁸

"Euromønter"

- Art. 110, hvorefter Den Europæiske Centralbank kan udstede forordninger, der gælder umiddelbart i alle eurolandene. Disse forordninger kan banken udstede i det omfang, den finder det nødvendigt for at varetage sine opgaver.
- Art. 111, stk. 3, der giver fællesskabet beføjelser til at indgå internationale aftaler om valutakursordninger eller monetær politik på vegne af de lande, der deltager i tredje fase af ØMU'en.

Valgdeltagelsen var på 87,6 % - heraf stemte 46,8 % ja, mens 53,2 % stemte nej. Lovforslaget blev dermed forkastet, og Danmark indførte ikke Euroen som valuta den 1. januar 2002.

Oversigt over danske folkeafstemninger om EU				
Emne	Dato	Valgdeltagelse	Ja	Nej
Danmark i EF	2. oktober 1972	90,1 %	63,4 %	36,6 %
"EF-Pakken"	27. februar 1986	75,4 %	56,2 %	43,8 %
Maastricht-traktaten	2. juni 1992	83,1 %	49,3 %	50,7 %
Maastricht-traktaten+ Edinburgh-afgørelsen	18. maj 1993	86,5 %	56,7 %	43,3 %
Amsterdam-traktaten	28. maj 1998	76,2 %	55,1 %	44,9 %
Euroen	28. september 2000	87,6 %	46,8 %	53,2 %

Ja/nej-stemmer i procent af samtlige stemmeberettigede		
Emne	Ja	Nej
Danmark i EF	56,7%	32,9%
"EF-Pakken"	42,0%	32,7%
Maastricht-traktaten	40,5%	41,7%
Maastricht-traktaten+ Edinburgh-afgørelsen	48,6%	37,0%
Amsterdam-traktaten	41,2%	33,6%
Euroen	40,5%	46,1%

Hvis du vil vide mere ...

De redegørelser og domme, der er nævnt i noterne, er tilgængelige på EU-Oplysningens hjemmeside: www.euo.dk. Derudover kan du samme sted under "Danmark og EU" – "EU-folkeafstemninger i Danmark" finde tryksager udgivet af Folketinget og partierne op til folkeafstemningerne samt Folketingets oversigt over folkeafstemninger i Danmark. I Europaudvalgets bilag 1580, alm. del, samlingen 2000/2001, findes desuden en oversigt over resultaterne (inclusive angivelse af valgdeltagelse) af samtlige EU-relaterede folkeafstemninger i Europa siden 1970.

¹ Højesterets dom af 6. april 1998, I 361/1997, "Grundlovssagen"/"Maastricht-sagen"

² Justitsministeriets redegørelse, februar 2001, for visse forfatningsretlige spørgsmål i forbindelse med Danmarks ratifikation af Nice-traktaten

³ Danmark ratificerede/tiltrådte Nice-traktaten som det første land. Lov nr. 499 af 7. juni 2001 om ændring af lov om Danmarks tiltrædelse af De Europæiske Fællesskaber og Den Europæiske Union, blev vedtaget af Folketinget den 1. juni 2001. 98 stemte for, 14 stemte imod og en stemte hverken for eller imod.

⁴ Justitsministeriets redegørelse af juli 1972 for visse statsretlige spørgsmål i forbindelse med en dansk tiltrædelse af De Europæiske Fællesskaber (1972-redegørelsen)

⁵ Se Markedsudvalgets L 200, bilag 4

⁶ Justitsministeriets notat af 3. marts 1992 om visse statsretlige spørgsmål ved Danmarks tiltrædelse af Traktaten om Den Europæiske Union (1992-redegørelsen)

⁷ Justitsministeriets redegørelse af 6. oktober 1997 om visse forfatningsretlige spørgsmål i forbindelse med Danmarks ratifikation af Amsterdam-traktaten (1997-redegørelsen)

⁸ Justitsministeriets notat af 25. april 2000 om visse forfatningsretlige spørgsmål i forbindelse med en dansk tiltrædelse af Den Økonomiske og Monetære Unions 3. fase med den fælles valuta.